Література:

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 16 листопада 2009 р. №1327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. №242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document.
4. Сенчук Т. Облік витрат на дослідження і розробку нового виду продукції / Т. Сенчук // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 326 – 329.
5. Безверхий К.В. Організація обліку витрат на дослідження та розробки / К.В. Безверхий // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – № 13. – С. 159 –168.

УДК 658.11:330.564

ОНТОЛОГІЯ ПІДПРИЄМСТВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ДОХОДУ

Бурковська А.В., к.е.н., доцент, Іванова Н.Є., магістрант
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто поняття онтології підприємства та основну його складову - доход. Проаналізовано основні складові онтологічної моделі, принципи її формування та фундаментальні задачі, які вона виконує.

In the paper was discussed the ontology of the enterprise and its main component - the income. The basic components of the ontological model, concepts of its formation and fundamental aims that it performs, was analysed.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світового господарства формування оптимального доходу підприємств у розмірах, необхідних для покриття його поточних витрат, сплати податків і отримання прибутку, що дає змогу забезпечити розширене відтворення, є необхідною умовою функціонування будь-якого економічного суб'єкта. Створення доходів є, безумовно, основним, ключовим питанням, проте як тільки у підприємства з'являються доходи, постає питання їх раціонального використання, розподілу. Для подальшого удосконалення формування, управління доходом підприємств буде доцільно розглянути та дослідити онтологію цих понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх досліджень онтології підприємств в розрізі формування їхнього доходу привертають увагу праці таких науковців, як Ф. Е. Ажимов [1], О.С. Анисимов [2], Н. М. Боргест [3], Г. Верников [4], А. О. Мелащенко [5], Б.Я. Шведин [6] та ін. Проте на основі проведених досліджень практичної роботи підприємств, можна стверджувати, що й досі є дискусійними цілий ряд принципово важливих питань, пов’язаних з онтологією підприємств, а саме що стосуються методології та принципів формування доходу. Саме тому вони потребують ґрунтовнішого вивчення.

Постановка завдання. Метою даної статті є обгрунтування важливості вивчення та розмежування теоретично-методичних понять, пов'язаних з

підприємствами та їх доходами. Специфіка понятійної системи даної предметної області відбилася в створюваній онтології. У зв'язку з цим, ряд особливостей розглянутої предметної області вимагає обговорення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчаючи господарські процеси, бухгалтерський облік формує всі свої основні поняття, спираючись на серію фундаментальних наук. Всі знання про господарську діяльність, які отримує бухгалтер, узагальнюються через категорії філософії, яка вивчає загальні закони розвитку природи, суспільства і пізнання. При вивченні структури бухгалтерського обліку і його зв'язків з іншими науками велике значення має такий розділ філософії, як онтологія - розділ філософії, що вивчає буття. Онтологія в своєму класичному розумінні є знання про гранично загальне [1].

Основною характерною рисою онтологічного аналізу є, зокрема, поділ реального світу на складові і класи об'єктів, визначення їх онтологій, або ж сукупності фундаментальних властивостей, які визначають їх зміни і поведінку. Таким чином, природна наука являє собою типовий приклад онтологічного дослідження [3].

Бухгалтерський облік спирається на поняття, що характеризують засоби та осіб, що беруть участь в господарському процесі. Онтологія вивчає змістовні аспекти господарського процесу, який розпадається на безліч фактів господарської діяльності. У кожному факті присутні об'єкт (річ) і суб'єкт (люди, що приймають участь). Характер об'єктів вивчається економічними дисциплінами, а характер суб'єктів - юридичними.

Тільки виражений у грошах факт господарського життя може стати об'єктом бухгалтерського обліку. На відміну від російської теорії, що визнає і грошовий, і натуральний вимірювачі, в США підкреслюють виняткову роль тільки грошового. Це невипадково, тому що, якщо об'єкт не отримав грошового вираження, то він не може бути включений в облікову сукупність. Завдяки тому, що проголошується принцип тільки грошового вимірника, то доцільно розглядати діяльність підприємства саме в контексті отримання доходу від його діяльності.

Пізнаючи і розкриваючи зміст господарських процесів, бухгалтерський облік дозволяє виявляти ефективність господарських процесів, отримання доходів підприємствами, запобігати можливим випадкам безгосподарності, виникненню нестач, розтрат, розкрадань. Проте, бухгалтерський облік не тільки розкриває зміст господарських процесів, але і показує ступінь пізнання цих процесів.

Так, деякі філософські побудови, будучи замішаними на міцному математичному апараті, можуть бути використані не тільки для абстрактного теоретизування, а й для вирішення конкретних практичних завдань. Практики бізнесу вважають, що прикладна онтологія має реальний шанс стати проривом в галузі засобів, які реально допомагають веденню бізнесу, підтримання його «на плаву» та отримання прибутку від діяльності [6].

Під прикладною онтологією мають на увазі практичну придатність, пряме використання в діяльності підприємств, в тому числі і набір понять, термінів і визначень, за допомогою яких можна детально описати та форма-

лізувати діяльність підприємства, формалізувати. Сенс її використання: оптимізація, підвищення прозорості, ефективності діяльності підприємства, збільшення його дохідності і т.д.

Підвищення ефективності роботи - лише одне з приватних наслідків використання прикладної онтології. Організація в принципі є не живою істотою, тобто не має можливості накопичувати, структурувати і транслювати досвід. У організації немає вибору, вона повинна постійно жити в стані онтологічної рефлексії. Як правило, відбувається персоніфікація організації - керівництво нею уособлює директор, керуючий, власник і т.д. Так чи інакше, саме по собі підприємство накопичувати і транслювати досвід нездатне. Тому для того, щоб воно успішно виживало, необхідно побудувати його онтологічну модель [6].

Існує певний набір базових елементів, на основі яких можна описати діяльність будь-якого підприємства. Такими елементами в онтологічної моделі є об'єкти ділового обороту, суб'єкти ділового обороту, завдання і відносини. Всього чотири елементи, але кожен з них розпадається на кілька «підвидів». Потім поділ, дроблення понять триває, доходячи до конкретних осіб і організацій. Об'єкти ділового обороту також діляться на матеріальні і нематеріальні, і так далі - загалом, вибудовується ієрархія. Потім переходимо до завдань, вибудовуючи їх топологічну модель, яка має як вертикальну структуру, так і горизонтальну: буває, що в вирішенні завдання задіяні кілька підрозділів, фахівців.

Моделювання підприємства - важке завдання, оскільки наявні описи його функціонування зазвичай занадто просторі й у той же час неповні і неузгоджені. Тому так важлива систематична розробка онтології. Вона включає дві частини:

1) набір окремих аспектних моделей, в яких онтологічне знання про підприємство або його організації виражено таким чином, що воно легко доступно і керовано;

2) метод розробки моделей окремих онтологічних аспектів підприємства.

Побудова онтологічних моделей - досить молода практика. Самі по собі великі онтологічні моделі західні вчені не будують, вони розробляють онтології - набори принципів, термінів, визначень, опис архітектури підприємств.

Технологічному процесу як такому онтологія не потрібна для механічного виконання дій. Але як тільки до технології додаються ще й людські взаємини виникає необхідність у принципах організації, побудови відносин.

Питання обгрунтування організаційних структур завжди були дуже складними і гострими, тому що мотиви взаємин людей в рамках структури, організації повинні бути скоректовані. У процесі роботи перед співробітниками ставляться завдання, вони їх вирішують, пропонуючи іноді якісь нові, оригінальні методи. Така діяльність завжди повинна заохочуватися, навіть якщо рішення, яке запропонував співробітник, не застосовується на практиці. Необхідно заохочувати пропозиції співробітників на вдосконалення підприємства, отримання доходу, стимулювати їхню креативність.

Для того, щоб онтологічна модель підприємства почала працювати, потрібно створити на підприємстві групу з організації та управління діяльні-

стю підприємства. Виконавчий, операційний менеджмент підприємства покликаний запропонувати цінну ідею щодо того, що можна поліпшити на підприємстві. Але через те, що працівники постійно в роботі, вони не в силах доопрацювати її до рівня готової технології. Це завдання групи і - довести ідею до технології. Так розроблена ідея потрапляє в базу організації, при цьому вона обов'язково має авторство, стає досвідом. Потім керівник вже приймає рішення з приводу того, чи варто ідею акцептувати, застосувати частково або відкласти. Так формується база досвіду компанії - він стає врахованим, формалізованим, доведеним до рівня технології.

Саме за допомогою побудови онтологічної моделі підприємства, можна ефективно спланувати його діяльність на всіх рівнях керівництва, створити найоптимальніші умови для використання ресурсів, планування витрат, розроблення стратегії формування доходу та управляння ним.

В цьому контексті мова йде і про підприємницький доход, тобто частину додаткової вартості. При продажу товарів на їх собівартість нараховують певний відсоток - частину додаткової вартості. Ця форма відсотка надає іншій частині прибутку якісну форму підприємницького доходу. Особливі функції, які доводиться виконувати підприємцю це трудові функції. Тому ця частина додаткової вартості вже не є додатковою вартістю, а є еквівалентом праці. Підприємницький доход стає економічною функцією капіталу [2].

Доходи підприємств, потенційно сформовані в певному звітному періоді, повинні бути показані в тому звітному періоді, в якому вони будуть реалізовані.

Для західних колег вихідним пунктом виступає концепція права, згідно з якою реалізація – момент переходу права власності на цінність. Доходи певнозвітного періоду повинні бути співвіднесені з витратами, завдяки яким ці доходи були отримані.

Висновки. Онтологія є ключовою технологією взаємодії економічних понять, в тому числі «підприємство» та «доход», і в ряді наукових робіт фіксується, що наступне покоління систем управління доходами буде засновано на застосуванні концептуальних онтологічних моделей. На даний момент аналіз ряду як вітчизняних, так і зарубіжних робіт показує, що онтологічний підхід до управління доходами підприємств знаходиться на стадії розвитку.

Література:

1. Ажимов Ф. Е. Онтолого-метафизические проекты современной западноевропейской философии /Ажимов Ф. Е. // Вопросы философии. – 2007. – № 9. – С. 145 –153.

2. Анисимов О.С. Мркс: економическая онтологія, метод, мир деятельности / Анисимов О.С. – 2002. – 214с.

3. Боргест Н. М. Антология онтологии/подборка научных статей / Боргест Н. М. — Самара: СГАУ. – 2010. – 88с.

4. Верников Г. Стандарт онтологического исследования IDEF5 [Електронний ресурс]. –Режим доступу : http://citforum.ru/cfin/idef/idef5.shtml.

5. Мелащенко А. О. Онтологии финансово-экономического информационного хранилища / Мелащенко А. О., Перевозчикова О. Л., Стрельникова Ж.А. // Проблеми програмування. – 2010. – №1. – С.419 – 428

6. Шведин Б.Я. Онтология предприятия: экспириентологический подход: Технология построения онтологической модели предприятия / Шведин Б.Я.- М.: Ленанд. – 2010. – 240 с.